

DE
USU CHININI IN FEBRIBUS
INTERMITTENTIBUS
EXTERNO OBSER-
VATIONES.

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA,

QUAM

VENIA ET AUCTORITATE AMPLISSIMI
MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITERARUM
DORPATENSI,

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

RITE ASSEQUATUR,

CONSCRIPSIT ET IN PUBLICO DEFENDET

THEODORUS A BOLSCHWING,

CURONUS.

DORPATI LIVONORUM.

TYPIS J. C. SCHÜNMANNI, TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCXXXII.

I m p r i m a t u r

haec dissertatio ea conditione, ut, simulac typis excusa
fuerit, quinque exemplaria collegio ad libros exploran-
dos constituto tradantur.

Dorpatî Livon. die III. Mens. Augusti MDCCCXXXII.

Dr. Theoph. Franc. Immanuel Sahmen,
h. t. Ord. Med. Decanus.

GEORGIO A BOLSCHWING,

FRATRI OPTIMO,

D16584

ET

COMITI

ROBERTO A KEYSERLING,

AMICO DILECTISSIMO,

OPUSCULUM HOCCE,

AMORIS ET AMICITIAE DOCUMENTUM,

D. D. D.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Das grosse Experiment, was seit Jahrtausenden die Menschheit mit sich selbst anstellt — Medicin — genannt, ist noch nicht zu Ende, wird auch wohl, wie alles Irrdische, nie vollkommen zu Ende gebracht werden, denn es ist das Experiment, dem höchsten Geheimnisse der Natur, dem Leben, auf den Grund zu kommen, und es bei Verirrungen zurecht zu weisen.

HUFBLAND.

Vere anni MDCCCXXX, quo tempore litteris Berolini vacabam, mihi et aliis pluribus, qui in valetudinario Cl. Graefii chirurgico et oculario praxin exercebant, ab Exp. Angelsteinio, supremo nosocomii medico, potestas facta est, in hominibus febre intermittente affectis, quae contra hunc morbum methodi endermaticae, quam vocant, efficacia foret, experiundi.

Febre affectorum tunc temporis tanta erat multitudo, ut plures vel in chirurgica nosocomii parte auxilium quaererent. Ad quod genus morbi procreandum praecipuum fortasse attulit momentum annis Sprec, tam repente et tantopere auctus et super ripas effusus, ut vici, qui in vicinia sunt, inundarentur, atque opificum pauperum habitacula subterranea, locis illic frequentia, aquae vi replerentur. Fluvius mox quidem recessit in alveum; sed habitacula ista liberari aqua et exsiccari brevi tempore non poterant. Diutius igitur, quam unquam humebant, atque sic febribus intermittentibus vernis procreandis aptiora erant quam aliis annis.

Quae hac occasione observaverim et litteris mandaverim hoc opusculo memoriae prodam, non tam dignitate observatorum, quam persuasione commotus, in medicina nil, nisi repetita experientia confirmatum, stabiliri posse.

Antequam de chinino cuti, epidermide nuda-
datae, applicando, (i. e. de methodo endermica, a Gallis méthode endermique dicta) sermonem injiciamus, notandum videtur, jam longo ante inventam hanc methodum, remedium internorum, extrinsecus impositorum, efficaciam cognitam et aestimatam fuisse. Cl. Frankius et alii febres sanabant intermittentes cortice chinae et aliis febrifugis, ex quibus facta cataplasmata regioni imponebant epigastricae. Cl. Hufelandus anno MDCCLXXXII usum cort. chinae (1) commendavit externum in febribus puerorum intermittentibus, sicuti opii (2) in morbis, quibus hoc medicamen aptum est. Inunctiones Expp. Cyrellii, Lounvieri et Rusti abunde sunt notae. Chiarentius (Chiarenti) anno

- 1) In opere Ueber die wesentlichen Vorzüge der Inoculation, desgleichen über einige Kinderkrankheiten. Lips. 1792, p. 200.
- 2) Idem ibidem, p. 195 et p. 307.

MDCCXCVII ad tollendos varios morbos internos inunctionem diversorum proposuit medicamentorum, ut moschi, opii, aloes, cort. peruviani, hydrargyri aliorumque, cum substantiis animalibus, succo gastrico, saliva, succo pancreatico, sero lactis, cet. conjunctorum. Eodem fere tempore Brera Cl. quoque hac de re publici juris fecit praecepta.

Priusquam historiam methodi endermaticae, cujus origo in annum incidit MDCCCII, brevibus illustrem; paucis, quae ad illud tempus usque experientia cognita erant de chinini, praecipue in febres intermittentes, vi, exponere mihi liceat, nonnullorum tantum Germanorum auctorum mentionem facituro.

Cl. Hufelandus (3) chininum sulphuricum, propter digestionem faciliorem cortici chinae praefert, maximeque commendat. Febris intermittens, quae jam in annum dimidium protracta erat, quaternis granis mane vespereque praebitis, victa est. Idem remedium in valetudinario, tractandis pauperibus Berolini constituto (Charité dicto) (4), absque ulla ventriculi affectione ac cum eventu faustissimo adhibitum est. Chinini

-
- 3) Journal der practischen Heilkunde, anno 1823, fascic. mens. Aprilis, p. 124.
  - 4) Rusti Magazin für die gesammte Heilkunde, Tom. 18, fascic. 2, p. 359.

in febrem intermittentem efficaciam inprimis praedicant provinciae Magdeburgensis medici (5). Quanta ejusdem remedii adversus febres puerorum intermittentes fuerit utilitas, inter alia exempla probat casus, quo puer quatuor annorum cito usu hujus remedii convaleuit, (6).

Sed alii quoque morbi, praesertim systematis nervosi, quorum periodicus est typus, chinino sulphurico sublati sunt. Cl. Hufelandus (7) ex illis commemorat capitis dolores et spasmos, certis temporibus redeuntes. Spiritus (8) prosopalgiae hoc remedio feliciter impositus finem, Niemannus (9) cephalalgiae, atque Clokovius (10) haemorrhagiae. Zieglerus (14) ejusdem remedii in morbis chronicis, qui certis temporibus exasperabantur, ter celerem vidit effectum.

Ceterum chininum vim in systema nervosum ipsum habere idque recta mutare

-
- 5) Vid. ibidem, Tom. 17, p. 135.
  - 6) Vid. Hufelandi Journ. d. p. H., an. 1825, fasc. mens. Decemb., p. 140.
  - 7) Vid. Journ. d. p. H., an. 1823, fasc. mens. Aprilis, p. 124.
  - 8) Rusti Magaz. f. d. g. H., Tom. 17, p. 186.
  - 9) In Hufelandi J. d. g. H., an. 1824, fasc. mens. Maji, p. 107.
  - 10) In eodem opere an. 1824, mens. Junii, p. 120.
  - 11) In Rusti Magaz. d. g. H., Tom. 17, p. 136.

videtur. Granis enim quatuor sexve sumtis vel impositis, (vid. observ. I. infra), post dimidiam horam vel serius ventriculi percipitur ardor, in cardiacae incipiens regione, tum regionem epigastricam, serius totum abdomen, ac denique fere etiam pectus occupans. Exoriuntur deinde non raro borborygmi, flatus ac ructus; pulsus fortior evadit ac frequentior, atque calor primo in capite sese prodens, deinde vero per totum manans corpus, tandem auctae cedit cutis perspirationi.

Quum porro febris intermittens, aequae ac morborum systematis nervosi, typum esse plane periodicum; organismum vero, vel causa morbi sublata, pronitatem, quae tempore solito provocet paroxysmum, retinere compertum habeamus; quumque febres intermittentes, conjuncta saepissime habere mala gastrica vel etiam affectiones organorum epigastricorum inflammatorias, atque paroxysmum remediis opprimi diversissimis, si modo systema nervosum ac praecipue organa abdominalia fortiter commoveant et mutant, constet: febrim intermittentem praecipue systematis gangliorum malo niti statuere, ideoque chinino, in illud systema inprimis agente, optime tolli debere, jure contendere poterimus.

Quatenus haec spectent methodum endermaticam, infra videbimus, hoc loco notamus tantum, hanc chinini applicandi rationem ad febrim intermittentem celeriter pellendam aptam nobis videri, quod, prae-

ter celerem absorptionem (vid. observ. I. et II.) atque effectum cito sequentem, simul nervi cutanei, per totum corpus porrecti, etiam ab ea parte, cui imponatur remedium, per consensum vehementer afficiantur. Quoties autem febres intermittentes, nervis hoc modo vehementer affectis, sanentur, quotidie docet experientia.

Ut ad historiam methodi endermaticae nos convertamus, Ballyus Cl. (12) primus omnium anno MDCCCII cutem epidermide nudavit, atque hydrargyrum muriaticum mite imposuit. Hoc modo in insula Hispaniola febrem flavam sanare conatus est, ac postea non absque successu alia instituit experimenta cum morphio, extracto belladonnae, extracto squillae et strychnino. Hydrargyrum muriaticum corrosivum vehementius superficiem cutis sauciam exedebat. Prima ejus experimenta jam fere oblivioni tradita erant, quum Expp. Orfila et Magendie similia in animalibus instituerent atque Cl. Lembertus et Lesieur anno MDCCCXXVI in valetudinariis Parisiorum ad sanandos morbos internos, cuti nudatae remedia cum felicissimo eventu imponerent. Haec est methodus illa, quam Galli vocabant „méthode endermique vel emplastro-dermique.“

12) Vid. Revue médicale, an. 1827, Tom. II., p. 23, et Heckeri litt. Annal. anni 1827, mens. Nov., p. 363.

Lesieur de diversorum remediorum, hoc modo impositorum, nominatim chinini in febribus intermittibus, efficacia vulgavit observationes. Lambertus (13) itidem anno MDCCCXXVI opusculum edidit, (*Essai sur la méthode endermique* (14) quo observationes proposuit maxime memorabiles. Exp. Martinus filius (15) quoque febres pertinacissimas hac ratione brevi sanabat tempore; atque Cl. Avenellius (16) non minus memorabilem hujus generis in lucem edidit observationem. In Germania prima experimenta in valetudinario, pro egenis Berolini instituto, (Charité dicto) facta sunt; et primum quidem chininum tentatum est adversus febres intermittentes. Quae hac occasione observata sunt, vulgarunt Expp. Weschius (17) et Lehmannus (18). Felicissimus etiam fuit

-
- 15) Vid. Heckeri litt. Annal., an. 1827, mens. Sept., p. 68.
  - 14) Vid. ejusdem Annal., an. 1830, mens. Januarii, p. 75.
  - 15) Vid. *Revue médicale* an. 1827, mens. Septemb., et Heckeri litt. Annal. an. 1827; mens. Nov., p. 362.
  - 16) Vid. *Revue médicale* an. 1827, Tom. IV., p. 27.
  - 17) In *Dissert. inaug.* (Observationes quaedam de chinino, praecipue de externa ejus applicatione.) Berol. 1828.
  - 18) In *Diss. inaug.* (Observ. quaed. de usu externo chinini, et muriatici et sulphurici.) Ber. 1828.

eventus experimentorum, quibus Meyerus Exp. (19) morphii acetici vim contra tussim convulsivam comprobavit. Idem remedium impositum rheumaticas quoque depulit affectiones, ut tradit Cl. Ricotti (20). Anno MDCCCXXIX in supra memorato valetudinario Berolinensi strychnini, morphii acetici et kermes mineralis vires experimentis, quae in lucem Cl. Richter (21) edidit, exploratae sunt. Ducenta et amplius pericula similia eodem fere tempore Philadelphiae fecit Guilghelmus Gerhardus Cl. (22), in Americae septentrionalis diario medico et chirurgico mensium Martii et Julii, anni MDCCCXXX, legenda. Tentavit hic tonica, narcotica, purgantia, diuretica, emetica, hydrargyrum et jodium. Hydrargyri autem praeparata, sicuti alia medicamenta exedentia, absorptioni plerumque non erant apta. Chinino sulphurico viginti curavit febres intermittentes, atque ex iis tres vel quatuor tantum sine successu; duodecim, semel imposito chinino, cesserunt. Gerhardus plerumque una dosi granorum quatuor curam ab-

-
- 19) In *Rusti Mag. d. g. H.*, Tom. 28, p. 356.
  - 20) In *Revue médicale* an. 1829, Tom. IV, p. 461.
  - 21) In *Diss. inaug.* (De methodo endermatica, Gal-
lis dicta, experimentis illustrata.) Berol. 1829.
  - 22) Vid. *Archives générales de médecine*, Tom. XXV,
an. 1831, mens. Martii, p. 419.

solvit; nonnunquam tamen ad grana duodecim progredi debuit.

Quod attinet remedium, juxta hanc methodum, applicandi rationem, cutem epidermide liberandam esse, supra jam obiter notavimus. Quod quidem faciendum est, quia epidermis, corporis alieni instar inter remedium et cutem posita, quo minus illud vasis lymphaticis absorbeatur impedit. Quemadmodum enim contagium morbi venerei cum pure ulcerum syphiliticorum, epidermidi admotum, morbum non propagat, sed, remota epidermide cuti applicitum, facillime contagionem inducit, sic quoque remedia, cuti denudatae imposita, longe majorem effectum producunt, quam cuti integrae admoti. Documenta, quibus vasa lymphatica subcutanea vim absorbendi habere probetur, omitti licebit. Cuique enim notum est, corpus humanum balneis pondere augeri; materias colore vel odore praeditas, e balneis receptas, urina, sudore atque aliis secretis reddi; denique vel ex aëre cute absorberi varias materias, veluti acidum carbonicum, atque vapores diversissimae indolis.

Ad cutem epidermide nudandam jam Cll. Lesieur et Lemberus vesicatoria usurpabant; quibus ad hoc usque tempus Germaniae quoque medici semper uti sunt. Quae applicatio quomodo in Gallia, pro medicamentorum diversitate, mutata sit, memorare ab opusculi nostri consilio alienum est. Nos, auctorum quos sequimur,

exemplo ducti, ad cutem epidermide privandam, emplastro usi sumus vesicatorio ordinario. Quod plures ob causas consilio aptum videtur. Incitat enim nervos et vasa, intendit atque accelerat actionem eorum, et sic efficit, ut imposita remedia facilius suscipiantur, dum ope lymphae exsudatae soluta humoribus insinuantur et vasa absorbentia stimulare pergunt. Sane interim etiam vasa nimis incitari, atque plane claudi possunt, ut infra in observatione secunda videbimus. Formata vesicula epidermidem detrahebamus, atque medicamentum tempore apyrexiae imponebamus. In alligatura linteum plerumque adhibebamus, oleo tinctum, vel simplici illitum cerato. Vesicatoriis imponendis eligebamus scrobiculum cordis, humerum et suras. Semel tantum internae genarum superficiei atque gingivis infricuimus chininum.

Duodecies hanc curam observare contigit nobis; atque ter irrita fuit, feliciter vero novies cessit. Conatum, quorum felix fuit successus, septem proponemus, neque tres eos dissimulabimus, qui prospero caruerunt eventu.

Observatio prima.

Charlotta Lesser, quaestum ex lotura faciens, habitus infirmi et temperamenti sanguinei, annos nata quadraginta duos,

viro nupta, febre intermittente, quae jam dies quatuordecim eam vexaverat, magnopere debilitata erat. Medicus quidam mala gastrica, quae adfuerant, jam removerat, atque sex grana chinini sulphurici sumenda frustra praeberat. Aegrotā quae curae impensam metuebat, atque se a me gratis accipere posse medicamina compererat, opem meam imploravit. Tempore matutino diei, quo febris paroxysmus instabat, scrobiculo cordis emplastrum imposui cantharidum commune, thaleri magnitudine; finito paroxysmo epidermidem, in modum vesicae sublata, forfice resēci, atque cuti quinque grana dispersi chinini sulphurici. Vincituram ex linteo feci et emplastro adhaesivo. Aegrotā non multo post molestum conquesta est calorem, qui, exorienz in scrobiculo cordis, abdomen versus et sursum ad pectus atque columnam vertebrarum versus manavit et postea in ardorem transiit. Alteram noctis partem satis tranquilla peregit, ac die sequente, qui febre vacabat, mediocriter sese habuit; die tertio vero, quo denuo exspectanda erat, febris non rediit, ita ut aegrotā, nullis adhibitis porro remediis, a morbo liberata esset. Pars laesa crusta tegebatur, in qua pauca tantum chinini sulphurici comparebant vestigia. Dolores, qui tempus aliquod manebant, simplici imposito cerato, plane evanuerunt.

Observatio secunda.

Josephina Koch, serva, habitus leucoplegmatici, annos nata viginti quinque, quae jam saepe in febrem intermittentem inciderat, denuo tertiana affecta erat, atque jam tertia cruciabatur hebdomade. Quum ipsa consentiebat nullaue febris conjuncta mala alia cognosci poterant, in tractando ejus morbo, rursus methodum endermaticam experiri decrevi. Scrobiculo cordis, quemadmodum diximus in observatione prima, grana quatuor imposuimus chinini muriatici. Protinus autem dolores secuti sunt vehementissimi; late circa locum laesum rubor exortus est intensus, atque in crusta formata tota chinini adhibiti dosis ex punctis splendidibus, coloris ex flavo albi, cognita est. Febris die solito accessit, non anticipans tamen, ut antea. Hinc, omisso usu externo, chininum propinavimus, quo sumto, aegrotā brevi convaleuit.

Observatio tertia.

Carolus Stuhrius, opificis pileorum administrator, constitutionis robustae, temperamenti sanguinei, atque annos natus viginti, ex diebus duodecim febri urgetur intermittente tertiana. Quum essent dolores ca-

pitis graviores, lingua copioso tecta muco, os amarum, atque hypochondrium utrumque tensum et dolens, his symptomatibus antea occurrere studui. Quod quum successisset, die X. Junii grana chinini sulphurici quatuor surae dextrae imposui. Dolores secuti sunt satis graves, atque circa locum vulneratum rubor apparuit manifestus. Quod me, rei, quam expertus eram, memorem, sollicitum reddidit, ne medicamentum non absorberetur, atque febris die XII. Junii denuo accederet. Quamobrem die XI. Junii parti laesae iterum duo chinini grana imponere apud animum constitueram; sed ex lymphâ exsudata crusta tam dura ac solutu difficilis nata erat, ut aegrotus me alium imponendo medicamini locum eligere cuperet. Quod eo lubentius feci, quo magis mihi tale experimentum arrisit, ideoque, ad tentandum remedium, dextrum eligi humerum. E vesicatorio interim adhibito, vesica tam sero nata erat, ut, quum die XII. Junii vesicam ad novam chinini applicandi dosin aperiri vellem, repetitus jam, sed multo lenior ac serior adveniret paroxysmus. Simulac evanuerat, vesicam incidi, atque tria chinini sulphurici grana loco laeso imposui. Dolores subsequentes longe mitiores neque cum rubore conjuncti erant; successus autem omni ex parte conceptae spei respondit, febris enim ex eo tempore non rediit et vulnus utrumque paucis diebus sanatum est.

Observatio quarta.

Fridericus Rau, administer caementarii, habitus mediocriter firmi, temperamenti cholericus, atque annos natus duodeviginti, febris intermittente tertiana affectus fuerat, quae, quum auxilium a me peteret, jam ex die quinto in quotidianam mutata erat. Paroxysmi quotidie fere sex horas durabant. Aegrotus ad arbitrium suum varia remedia domestica, ac denique vel pulverem calami aromatici, cui aliquantum cort. chinae addiderat, incassum assumserat. Die XV. Junii, quum, bene percontatus aegrotum, nulla alia febris adjuncta mala conspexissem, scrobiculo cordis vesicatorium imposui. Die XVI. Junii mane febris rediit. Post meridiem epidermidem removi, atque grana chinini sulphurici tria applicui, quibus dolores gravissimi excitabantur. Remedium absorbebatur quidem, sed febris nihilominus die XVII. Junii denuo accessit. Eodem die igitur, finito paroxysmo, parti laesae atque absorptioni adhuc aptae granulum unum chinini sulphurici denuo inpersi, atque statim linteo, quod oleo tinctum erat, devinximus. Dolores multo erant leniores, sed die XVIII. Junii nihilominus febris reversa est. Die XIX. Junii denique rursus quatuor chinini sulphurici grana applicui, atque eodem modo locum deligavi. Dolor et inflammatio minor erat, quam antea; atque febris plane cessit. Ad morbi

reliquias debellandas remedia quaedam adhuc praebui apta.

Observatio quinta.

Juliana Soer, serva, constitutionis sensibilis, temperamenti sanguinei, atque annos nata viginti octo, altera hebdomade febris infestabatur intermittente tertiana. A me quum succurri sibi vellet, quatuor chinini muriatici grana scrobiculo cordis imposui. Statim dolores exorti sunt graves, pungentes atque secantes, qui, ut supra descripsimus, late manarunt. Inflammatio partis laesae tanta fuit, ut die sequente totum fere remedium, a vasis absorbentibus nimis incitatis non receptum, in crustam abierit. Febris tempore solito rediit, ac cessit demum, quum sumere cort. chinae jussa esset aegrota.

Observatio sexta.

Christiana Schmitt, piscatoris ejusdam uxor, constitutionis sensibilis, atque annos nata triginta, simili modo affecta erat, ac Juliana Soer. Epidermide emplastro remota, scrobiculo cordis tria tantum chinini muriatici grana imposui. Dolor atque inflammatio paullo leviores erant atque re-

medium absorbebatur, quo facto febris plane cessavit.

Observatio septima.

Sophia Rostnik, quaestum ex lotura faciens, non nupta, annos nata undeviginti, atque temperamenti phlegmatici tempus aliquod febre intermittente laboraverat tertiana, quae ex die tertio in tertianam duplicem mutata fuerat. Paroxysmi quotidie revertebantur, alternis autem diebus et tempore accessionis et perduratione inter se congruebant. Malo gastrico, quod simul adfuit, exterminato, humero dextro, ratione solita, tria imposui chinini muriatici grana, atque linteo, quod oleo tinctum erat, contexti. Dolores inde orti, quod e quere-lis aegrotae conjici poterat, multo leniores erant, quam quibus supra memorata Christina Schmitt vexata fuerat. Febris plane cessit.

Observatio octava.

Ludovicus Morgen, scriniarii administrer, annos natus viginti unum, constitutionis robustae et temperamenti sanguinei, tertiam hebdomadem febris tenebatur intermittente tertiana. Die XXIII. Junii, finito

paroxysmo, ut saepe jam memoravimus, humero vesicatorium, ac vesperi tria chinini sulphurici grana imposita sunt. Die XXIV. Junii, quo febre vacabat aegrotus, partem laesam inspexi, atque, quum non plane absorptum medicamentum videretur, unum praeterea addidi chinini granum. Utroque die dolores non magni erant. Vincituram ex linteo, quod oleo imbueram, statim post impositum remedium, fecimus. Febris die XXV. Junii non rediit, atque in posterum cessit.

Observatio nona.

Eduardus Henkelius quum in simili casu esset, surae sinistrae quatuor imposui chinini sulphurici grana. Dolores quidem vehementiores eum vexarunt, sed remedium absorptum, ac febris fugata est.

Observatio decima.

Henricus Warter, sartoris cujusdam puer, habitus gracilis et infirmus, ex die quarto decimo in febrim intermittentem tertianam incurrerat. Quum adhibendo remedium nihil obstaret, die XXVIII. Junii tria chinini muriatici grana gingivis et internae genarum superficiei infricui. Febris, cujus

ad hoc tempus typus fuerat anticipans, die XXX. Junii denuo supervenit, attamen non anticipavit. Diei hujus vespera eandem dosin eodem modo adhibui. Dolores ex remedio cuti epidermide destitutae imposito satis graves quidem erant, sed aegrotus, quamvis facillime commoveretur, eos nequaquam aegrius tulit, quam plures alii, quibus auxilium tuleram. Die II. Julii febris nihilominus rediit, sed serius et brevius tempus durans. Ne novos dolores aegroti afferrem, in proxima apyrexia grana chinini sulphurici quatuor sumenda ei dedi, quo facto febris plane evanuit.

En! quae ex his observationibus assequi possimus:

1. Chininum, methodo endermatica adhibitum, celerius in humorum massam recipitur, atque celeriore habet effectum, quam deglutitum. Iuxta Lembergi Cl. observationem (23) jam post decem horae sexagesimas vim suam exhibet. Si igitur, tempore urgente, ad epidermidem detrahenda

---

25) Vid. Heckeri litt. Annal. an. 1827, mens. Septemb., p. 69.

dam, loco emplastri vesicatorii, cujus tardus est effectus, aqua fervida vel simili aliquo uti placebit, febrim duodecim horae sexagesimis fortasse tollemus. In febribus malignis, ubi paroxysmus instans vitae periculum affert, haec methodus imprimis commendanda erit, atque ut tutior a periculo sit aegrotus, si cetera non obstant, idem medicamen sumi simul juberi poterit.

2. Hac methodo medicus febris paroxysmos multo minore chinini dosi, quam si id deglutendum praebet, oppugnare poterit. Nam chinini sulphurici quatuor vel quinque, muriatici tria vel quatuor grana plerumque huic consilio sufficiunt, (vid. observv. I., IV. et VI.). In pauperum igitur curatione atque in magnis valetudinariis, ubi impensarum maxime habenda est ratio, methodus haec aptissima erit.

3. Martini junioris sententia, hanc methodum, quando aegrotus, febris saepius redeunte, debilitatus, atque chinini consumpti effectus irritus fuerit, praecipue adhibendam esse, mearum quoque observationum prima et quarta comprobatur.

4. Consilium autem ejusdem (24) ad vitandos dolores graves, chininum ante cerato commiscere, quum eodem absorptio celerior impediatur, omnino non probamus.

Dolores enim, consumpto ab aegroto medicamento, melius evitantur. Si vero primarum viarum ratio, vel aliud vitium (dysphagia, vel chinini sumendi fastidium) applicationem endermaticam praeferre nos commovent, sensibilitas contra magna vel totius corporis vel cutis praecipue usum externum dissuadet; tum vim remedii irritantem, adjectis potius mucilaginosi, quae resorptioni minus resistunt, mitigare conarer.

5. Ubi aegroti sensibilitas aucta apparet, ideoque reactio loci, cui applicari debet remedium, inflammatoria vehemens timenda est, secundum observv. IV., VII. et VIII., ut cuti, statim post inspersum chininum, linteum, quod oleo tinctum sit, vel simile aliquid imponatur, curandum est. Quod remedium dolores tantopere quidem non lenit, quantopere chinini cum cerato mixtio, a Martino proposita, sed absorptionem celerem nequaquam impedit.

6. Imprimis apta haec methodus est, si ventriculus tantam habet sensibilitatem, ut ne remedia quidem blandissima perferat, sed brevi rejiciat. Quae sensibilitas si inflammatione quadam nititur ventriculi, chininum assumtum, quod, succo gastrico commixtum, stimulo privari videtur, fortasse quidem non nocebit, sed tunc temporis imprimis, quando inflammatio illa ex febris orta est, utile erit. Ubi vero nexus hujusmodi inter febrim et inflammationem causalis non adest, illa quidem, sed non

24) Vid. Heckeri litz. Annal., an. 1827. mens. Nov. p. 363.

haec, sumto chinino tollitur; methodo autem endermatica, ut et febris et inflammatio simul depellatur, assequemur.

7. In habitu leucophlegmatico atque omnino in morbis systematis lymphatici (vid. observ. II.) haec methodus vix idonea videtur, quia systema cutaneum tunc maxime vulnerabile esse solet. Nam si habitus ille adest, chininum impositum exulcerabit, si vero systema cutaneum facile vulneratur, remedium nequaquam absorberi poterit, (vid. observ. V.).

8. De methodo endermatica febribus intermittentibus puerorum adhibenda, fere in utramque partem disputari potest. Proprium puerorum chinini et chinae fastidium, pertinacia, qua paene omnia respuunt, vel jam consumpta evomunt, denique etiam molestiae, quae non raro, assumpto chinino oriuntur; methodum hanc commendare videntur; attamen systema cutaneum maxime sensibile ac vulneratum facillimum, quo, vel leviter stimulat, spasmos creari videmus non raro vehementissimos et periculosissimos, ab hac curatione abstinere nos commovebit. Ubi igitur pueris chinae cort. et chininum propinari nequit, cataplasmata et clysteres ex china, ut suadet Hufelandus (25),

---

25) In opere Ueber die Inoculation, desgleichen über einige Kinderkrankheiten. Lipsiae 1792, p. 200.

adhibebimus, neque refugiemus ad methodum endermaticam, nisi urgente necessitate.

9. Si febribus intermittentibus dysphagia varii generis, nominatim e faucium inflammatione oriunda, quae sumto chinino augetur, sese adjungit, methodus endermatica statim in auxilium vocari poterit.

10. Quod dolores, ex hac methodo nascentes, attinet, humerus (vide observ. III., VII. et VIII.) imponendo remedio aptior est quam sura (vide observ. III., et IX.) et scrobiculus cordis (vid. observ. II., IV. et V.); quod vero attinet remediorum delectum, ad evitandos dolores, chininum sulphuricum muriatico praetulerim: quum secundum observ. II., V. et VI., chininum muriaticum majorem excitet inflammationem, quam dosis chinini sulphurici aequalis, quamquam (vid. observ. VI. et VII.) chininum muriaticum, minore dosi impositum, efficacia non cedere vidimus chinino sulphurico, ita ut tria fere chinini muriatici grana eundem haberent effectum, ac grana quatuor chinini sulphurici, id quod jam Neumannus de interno horum remedium usu animadvertit.

11. Chinino internae genarum superficie et gingivae infricato (vid. observ. X.), remedii absorptionem, ob epithelium, oris cavitatem tegens, difficiliorem esse puto, quam si cuti, epidermide nudatae, imponatur.

12. Ex observatione quarta, majorem

dosin unam pluribus, iisque minoribus, praeferendam esse, concludere licet.

Postremo id notamus, methodo endermaticae duplicem fortasse dignitatem tribuendam esse, 1) si febribus intermittentibus sese consociarint mala hepatis et lienis chronica. Dum enim pro usu interno praebentur resolutiva aliaque medicamina apta, chininum parti, quae organo affecto proxima est, imponi poterit; 2) absorpto medicamento, ad inflammationem organi chronicam, si qua orta sit, derivandam, applicandis medicamentis irritantibus locus aptus concedetur.

T H E S E S.

- I. Lien corporis animalis pars essentialis non est.
- II. Remediorum novorum usus necessarius est.
- III. Depressio et reclinatio cataractae nihil aliud est, nisi una eademque lentis dislocatio.
- IV. Extractio cataractae saepe dislocationi lentis postponenda.

V. Machina Hagedornii fracturis extremitatum inferiorum sanandis aptissima est.

VI. Telangiectasia et fungus haematodes toto coelo inter se differunt.
